

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Kryminolog (263206)

Archeolodzy, socjolodzy i specjaliści dziedzin pokrewnych

Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Kryminolog (263206)

Archeolodzy, socjolodzy i specjaliści dziedzin pokrewnych

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Kryminolog (263206)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [193]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): <https://pixabay.com/photos/philatelist-stamp-collection-stamp-1844076>
[dostęp 31.10.2018].

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)	5
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie	8
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	9
2.7. Zawody pokrewne	9
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	10
3.1. Zadania zawodowe	10
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Identyfikowanie i analizowanie typowych uwarunkowań występowania zjawisk patologicznych i przestępczych	10
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Zarządzanie procesem upowszechniania i praktycznego wykorzystywania kryminologii	11
3.4. Kompetencja zawodowa Kz3: Prowadzenie dokumentacji administracyjnej	12
3.5. Kompetencje społeczne	13
3.6. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu	13
3.7. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji	14
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO	14
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	14
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu	15
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	16
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie	16
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	17
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE	17
7. SŁOWNIK POJĘĆ	18
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	18
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)	20

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Kryminolog 263206

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Specjalista z dziedziny kryminologii.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 2632 Sociologists, anthropologists and related professionals.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspertki:

- Klaudia Gumieniak – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Piotr Karasek – Kancelaria Adwokacka adw. Piotr Stączek, Warszawa.
- Maciej Kuchno – Centrum Zarządzania Kryzysowego m. st. Warszawy, Warszawa.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Zdzisław Czajka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Maciej Gruza – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Urszula Jeruszka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Barbara Sajkiewicz – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Ireneusz Woźniak – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Kacper Gradoń – Centrum Nauk Sądowych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Piotr Modzelewski – Kancelaria Adwokacka adw. Piotr Modzelewski, Warszawa.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Agnieszka Furman – Stowarzyszenie Sędziów Polskich IUSTITIA, Warszawa.
- Borysław Madeja – Okręgowa Izba Radców Prawnych, Katowice.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Kryminolog zajmuje się prowadzeniem badań nad rozmiarami, etiologia³ i skutkami przestępczości oraz osobowością przestępców i ich ofiar. W procesie realizacji zadań zawodowych kryminolog sporządza analizy i ekspertyzy kryminologiczne na potrzeby różnych instytucji (sądów, policji, prokuratury, zakładów karnych i resocjalizacyjnych) oraz organizacji społeczno-wychowawczych. Dodatkowo organizuje działania mające na celu zapobieganie zjawiskom patologii społecznej⁶ i przestępczości.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Kryminolog w pracy zawodowej bada przede wszystkim formy przestępczości (rodzaje popełnianych przestępstw⁷), ich dynamikę (zmiany ilościowe w przestępczości) i geografie (ustala, w których częściach kraju stwierdza się najwięcej lub najmniej przestępstw). Osoba pracująca w tym zawodzie zajmuje się także wiktymologia⁸, analizowaniem sposobów popełniania przestępstw oraz organizacji świata przestępczego. Kryminolog gromadzi również informacje na temat danego przestępstwa i analizuje je jako pewną szczególną formę dewiacji² i zjawiska społecznego.

Do obowiązków kryminologa należy analizowanie osobowości sprawcy przestępstwa, przyczyn jego popełnienia, a także warunków społecznych, w jakich do niego doszło. W badaniach nad sylwetką sprawcy i jego typowaniem, a także wyjaśnianiem przyczyn tkwiących u podłoża czynu przestępczego, kryminolog bazuje na naukach takich, jak: psychologia, psychiatria, socjologia. W ustalaniu kryminologicznego obrazu sprawcy pomocna jest także znajomość zagadnień kryminalistyki⁴ i technik śledczych. W celu prawidłowej realizacji zadań zawodowych niezbędne jest posiadanie podstawowych umiejętności i kompetencji pozwalających na badanie dowodów prawnych, dokonywanie przeglądu czynów zabronionych, prowadzenie badań naukowych, stosowanie technik analizy statystycznej i przetwarzania danych oraz wykorzystywanie w praktyce wiedzy na temat zachowań ludzkich. Podstawowy zakres prac kryminologa obejmuje m.in.: monitorowanie środków bezpieczeństwa, opracowywanie koncepcji bezpieczeństwa i teorii kryminologicznych, przedstawianie dowodów, przeprowadzanie wywiadów, przygotowywanie projektów badawczych, sporządzanie profili kryminologicznych (prognoz kryminologicznych), a także konsultowanie dochodzeń i śledztw.

Sposoby wykonywania pracy

Pracownik w zawodzie **kryminolog** wykonuje pracę polegającą na:

- poznawaniu, interpretowaniu i diagnozowaniu czynów zabronionych przez prawo (np. przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, wolności, mieniu, środowisku itp.),
- określaniu rozmiarów przestępczości, jej dynamiki, struktury i zróżnicowania terytorialnego,
- badaniu różnych kategorii przestępczości, np.: zorganizowanej, kryminalnej, narkotykowej, ekonomicznej, transgranicznej, korupcyjnej, nieletnich, cudzoziemców, komputerowej, terrorystycznej,

- wskazywaniu tendencji rozwojowych różnych rodzajów przestępstw w określonym czasie, na podstawie statystyk policyjnych, sądowych, penitencjarnych i prokuratorskich oraz rejestru skazanych,
- analizowaniu przyczyn różnych rodzajów przestępstw i osobowości ich sprawców, z uwzględnieniem płci, wieku, statusu społecznego, miejsca popełnienia przestępstwa, pory dnia itp.,
- badaniu uwarunkowań społecznych, gospodarczych i politycznych przestępczości,
- określaniu wpływu zaburzeń psychicznych, alkoholizmu, narkomanii, prostytucji i innych patologicznych zachowań na popełnianie przestępstw,
- ujawnianiu mechanizmów psychologicznych prowadzących jednostkę do popełnienia przestępstwa,
- ocenianiu kosztów różnych rodzajów przestępstw i ich wpływu na funkcjonowanie życia społecznego, ekonomicznego i politycznego,
- wykorzystywaniu wyników badań kryminologicznych do planowania środków zapobiegania przestępczości,
- wykorzystywaniu wyników badań socjologicznych, psychologicznych, neurologicznych, psychofizycznych oraz katamnesticznych (śledzenie losów przestępców) do opracowywania ekspertyz i prognoz socjalnych przestępców,
- sporządzaniu analiz i ekspertyz kryminologicznych na potrzeby różnych instytucji (sądów, policji, zakładów karnych i resocjalizacyjnych) oraz organizacji społeczno-wychowawczych,
- uczestniczeniu w tworzeniu profili psychologicznych znanych bądź nieznanymi sprawców na etapie postępowania sądowego lub przygotowawczego,
- prowadzeniu działalności naukowej, publikowaniu analiz teoretycznych, metodologicznych oraz raportów z badań.

Dodatkowo, praca w tym zawodzie pozwala na prowadzenie działalności dydaktycznej w ośrodkach akademickich oraz szkoleń dla pracowników organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a także prowadzenie działalności wychowawczej w zakładach karnych oraz resocjalizacyjnych.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2., 3.3. i 3.4. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Typowym miejscem pracy w zawodzie **kryminolog** jest pomieszczenie biurowe wyposażone w sprzęt komputerowy. W przypadku przetwarzania danych osobowych pomieszczenie, w którym pracuje kryminolog, wyposażone jest w urządzenia oraz meble biurowe spełniające standardy przechowywania dokumentów zawierających dane osobowe. Praca odbywa się również w terenie, m.in. w miejscu popełnienia przestępstwa, choć zdarza się to sporadycznie. Praca w zawodzie kryminolog wymaga dobrej samoorganizacji, a także umiejętności współpracy z innymi. Częstotliwość relacji interpersonalnych z innymi ludźmi uzależniona jest od rodzaju pracy powierzonej na danym stanowisku (może to być zarówno stały, intensywny kontakt, jak i sporadyczny). Jest to praca wykonywana samodzielnie, pod ogólnym nadzorem przełożonego. Osoba wykonująca ten zawód musi umieć samodzielnie organizować swoje stanowisko pracy, zadania i czas. W pracy dominuje pisemny i ustny sposób porozumiewania się, wspierany przez urządzenia telekomunikacyjne. Ze względu na specyfikę pracy, osoby zatrudnione w tym zawodzie mogą spotykać się z niechęcią ze strony grup przestępczych.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Kryminolog w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- komputer z typowym oprogramowaniem biurowym lub dedykowanym oprogramowaniem umożliwiającym prowadzenie specjalistycznych badań i analiz, przygotowywanie prezentacji, zbieranie materiałów i danych niezbędnych do planowania oraz przygotowywania pracy,
- oprogramowanie do przeglądania zasobów internetu, wysyłania i odbierania poczty elektronicznej,
- komunikatory umożliwiające prowadzenie spotkań on-line,
- typowe urządzenia biurowe: drukarki, skanery, kserokopiarki, telefony, faks, niszczarki dokumentów itp.,
- piśmiennicze materiały biurowe: papier, długopisy, ołówki, zszywacze, dziurkacze, segregatory, teczki na dokumenty itp.

Organizacja pracy

Kryminolog zazwyczaj pracuje w stałych godzinach pracy w systemie jednozmianowym, przez osiem godzin dziennie (zwykle od 8.00 do 16.00), pięć dni w tygodniu. W zależności od miejsca zatrudnienia możliwa jest jednak inna organizacja, np. praca w systemie zmianowym i/lub zadaniowym. W zależności od specyfiki miejsca pracy, potrzeb organizacyjnych, wykonywanych zadań zawodowych i liczby osób zatrudnionych w danej organizacji, kryminolog realizuje zadania indywidualnie lub zespołowo. Wykonywanie pracy może wiązać się z koniecznością dojazdów na miejsce przestępstwa, a tym samym z wyjazdami służbowymi na obszarze podlegającym danej organizacji.

Praca w tym zawodzie może również wymagać wykonywania zadań zawodowych w godzinach nadliczbowych. Co do zasady, praca w niedzielę, święta i dni wolne od pracy nie jest konieczna, ale incydentalnie może wystąpić ze względu na specyfikę prowadzonej sprawy. Bardzo istotne w przypadku pracy w tym zawodzie jest także wygospodarowanie czasu na samokształcenie w zakresie nauk niezbędnych do wykonywania zawodu oraz śledzenie postępów dotyczących poszczególnych technik oraz badań.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Wykonywanie pracy w zawodzie **kryminolog** związane jest z występowaniem sytuacji stresogennych wywołanych odpowiedzialnością zawodową oraz wieloaspektowością i złożonością problemów, występujących w procesie realizacji zadań zawodowych. Zmaganie się z trudnymi sytuacjami często zmusza osoby pracujące w zawodzie kryminolog do uruchamiania ponadprzeciętnych zasobów energetycznych, co w dłuższym okresie może być przyczyną syndromu wypalenia zawodowego z towarzyszącymi mu wszelkimi objawami psychofizycznymi.

Ze względu na biurowy charakter pracy, do występujących w zawodzie chorób można zaliczyć m.in.:

- choroby układu mięśniowo-szkieletowego,
- choroby układu krążenia,
- choroby narządu wzroku.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **kryminolog** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- sprawność układu krążenia,
- sprawność układu kostno-stawowego,
- sprawność układu mięśniowego,

- sprawność zmysłu dotyku,
- sprawność narządów równowagi,
- sprawność narządu wzroku,
- sprawność narządu słuchu;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- ostrość słuchu,
- ostrość wzroku,
- rozróżnianie barw,
- zmysł równowagi,
- czucie dotykowe,
- spostrzegawczość;

w kategorii sprawności i zdolności

- zdolność koncentracji uwagi,
- uzdolnienia naukowe,
- podzielność uwagi,
- dobra pamięć,
- rozumowanie logiczne,
- zdolność analizowania i systematyzowania złożonych problemów,
- zdolność do przestrzegania reguł, przepisów i standardów,
- zdolność skutecznego przekonywania,
- łatwość wypowiedzania się w i w piśmie;

w kategorii cech osobowościowych

- gotowość do pracy w szybkim tempie,
- gotowość do współdziałania,
- gotowość do pracy indywidualnej,
- gotowość do pracy w nieprzyjemnych (różnych) warunkach środowiskowych,
- gotowość do prezentowania wyników swojej pracy,
- komunikatywność,
- asertywność,
- odpowiedzialność za działania zawodowe,
- samodzielność,
- samokontrola,
- systematyczność,
- odporność emocjonalna,
- odporność na działanie pod presją czasu,
- szacunek dla godności człowieka,
- kontrolowanie własnych emocji,
- radzenie sobie ze stresem,
- rzetelność,
- gotowość do dzielenia się wiedzą,
- zainteresowania informatyczne,
- zainteresowania naukowe,
- zainteresowania społeczne.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.5. Kompetencje społeczne; 3.6. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Praca w zawodzie **kryminolog** zalicza się do prac lekkich pod względem obciążenia fizycznego. Kandydatom do pracy na tym stanowisku nie stawia się szczególnych wymagań zdrowotnych, powinni jednak charakteryzować się ogólnie dobrym stanem zdrowia. Z uwagi na charakter pracy i możliwość występowania podwyższonego poziomu stresu wskazane jest, aby osoba w tym zawodzie miała wydolny układ krążenia oraz układ nerwowy.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie **kryminolog** preferowane jest ukończenie interdyscyplinarnych studiów wyższych I i II stopnia na kierunku kryminologia⁵, z możliwością specjalizacji w takim zakresie, jak:

- diagnostyka kryminologiczna – dotycząca bezpośrednio pracy rozpoznawczej pod kątem zagrożeń jednostki i społeczeństwa (np. profilowanie sprawców oraz ofiar przestępstw, fałszerstwa, kody informatyczne i ich zasięg – cyberprzestępczość, środki psychoaktywne i ich nielegalna produkcja, zagrożenia terrorystyczne, skład materiałów wybuchowych nielegalnej produkcji),
- kryminologia środowiskowa (zielona, ekologiczna) – ukierunkowana na diagnozowanie, wykrywanie i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska i jego degradacji (np. środki ochrony roślin, stan i jakość żywności, produkty stosowane do poprawy jakości potraw, żywność modyfikowana genetycznie, stan zanieczyszczenia wody i powietrza, środki stosowane do pielęgnacji ciała, jakość materiałów chemicznych stosowanych przez człowieka i ich nielegalne wytwarzanie, środki wpływające na skażenie środowiska naturalnego).

Ponadto szansę na pracę w zawodzie kryminolog mają także absolwenci studiów wyższych, takich jak prawo, socjologia, psychologia, polityka społeczna i resocjalizacja. Absolwenci tych kierunków posiadają wiedzę z zakresu przestępczości i zjawisk dewiacyjnych. W zawodzie kryminolog niezbędne jest posiadanie wiedzy z zakresu antropologii kulturowej¹, kryminologii, kryminalistyki, matematyki, metodyki stosowanej, prawa karnego, prawa materialnego, prawa wykroczeń, prawa procesowego i prawa wykonawczego, a także psychologii, socjologii oraz wiktymologii, którą można uzyskać podczas nauki na wyżej wymienionych kierunkach studiów. Droga do wykonywania zawodu prowadzi też przez szkolenia i kursy oferowane przez firmy szkoleniowe oraz szkoły wyższe w ramach studiów podyplomowych z zakresu kryminologii, kryminalistyki i zwalczania przestępczości, socjokryminologii i psychokryminalistyki.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie **kryminolog** preferowani są kandydaci, którzy legitymują się dyplomem ukończenia kursów i szkoleń w zakresie kryminologii, wykształceniem wyższym (uzyskanym na kierunku kryminologia i pokrewnych, takich jak prawo, socjologia, psychologia, polityka społeczna i resocjalizacja), a także podyplomowym z zakresu kryminologii, kryminalistyki i zwalczania przestępczości. Ponadto cenione jest posiadanie:

- doświadczenia w pracy na stanowisku tożsamym lub na podobnym,
- wiedzy o wieloaspektowych, biologiczno-psychologiczno-społecznych podstawach zachowania człowieka i jego konsekwencjach,

- wiedzy na temat programów w zakresie zapobiegania przestępczości oraz patologiom społecznym w aspekcie kryminologicznym, kryminalistycznym i wiktymologicznym,
- certyfikatu znajomości języka angielskiego (preferowany poziom B2),
- praktycznej znajomości obsługi informatycznego oprogramowania biurowego.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzenie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzenia kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Zawód **kryminolog** daje szerokie możliwości rozwoju, który uzależniony jest od rodzaju i wielkości danego pracodawcy, a także obowiązującej struktury stanowisk.

Jeżeli kryminolog zatrudniony jest na stanowisku tzw. samodzielnym w niedużej organizacji, to biorąc pod uwagę specyfikę tego zawodu oraz jego autonomię, możliwość awansu jest ograniczona i pracownik najczęściej będzie podlegał służbowo bezpośrednio kierującemu daną jednostką.

W przypadku zatrudnienia w dużych organizacjach o szerokim zasięgu działania i rozbudowanej strukturze organizacyjnej, istnieją większe możliwości rozwoju i awansu, po spełnieniu wymogów określonych w regulacjach wewnętrznych dotyczących danego stanowiska pracy.

Rozwój zawodowy odbywa się poprzez osiągnięcie coraz większej samodzielności oraz związany jest z posiadaniem zaawansowanej wiedzy eksperckiej w danej dziedzinie. Kryminolog może w ramach ścieżki rozwoju dla stanowisk merytorycznych awansować na samodzielnego/starszego specjalistę, aż po stanowisko eksperta/doradcy. Zdobywając wieloletnie doświadczenie zawodowe, kryminolog może także w ramach menedżerskiej ścieżki rozwoju objąć stanowiska kierownicze.

Niezależnie od przyjętych w danej organizacji rozwiązań w zakresie awansu zawodowego, kryminolog powinien stale rozwijać swoje kompetencje, m.in. poprzez udział w dodatkowych kursach, szkoleniach, studiach podyplomowych.

Możliwości potwierdzenia kompetencji

Kryminolog ma możliwość potwierdzenia kompetencji zawodowych w ramach edukacji formalnej w szkołach wyższych (studia I i II stopnia) oraz na studiach podyplomowych na kierunkach uwzględniających w programie nauki zagadnienia poświęcone kryminologii.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **kryminolog** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Socjolog	263204
Antropolog	263205
Specjalista resocjalizacji	263505

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

- Pracownik w zawodzie **kryminolog** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:
- Z1 Zbieranie, analizowanie i przetwarzanie danych dotyczących przestępstw i zachowań patologicznych.
 - Z2 Udzielanie informacji o różnych rodzajach przestępstw, rozmiarach, dynamice, strukturze i zróżnicowaniu terytorialnym, na podstawie prowadzonych analiz kryminologicznych.
 - Z3 Dokonywanie oceny zjawisk patologicznych i przestępczych w kontekście podjęcia działań zapobiegawczych.
 - Z4 Opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych opartych na teoriach kryminologicznych i etiologii przestępczości.
 - Z5 Pełnienie roli konsultanta w procesie ustalania podłoża zjawisk patologicznych i przestępczych oraz prowadzenie działalności informacyjno-szkoleniowej.
 - Z6 Współpracowanie z profesjonalistami, instytucjami i organizacjami, mające na celu doskonalenie już istniejących i poszukiwanie nowych rozwiązań w zakresie rozwoju kryminologii.
 - Z7 Weryfikowanie i raportowanie końcowych rezultatów wykonywanych działań z zakresu kryminologii.
 - Z8 Prowadzenie dokumentacji oraz gromadzenie i przechowywanie akt spraw prowadzonych w ramach działań z zakresu kryminologii.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Identyfikowanie i analizowanie typowych uwarunkowań występowania zjawisk patologicznych i przestępczych

Kompetencja zawodowa Kz1: Identyfikowanie i analizowanie typowych uwarunkowań występowania zjawisk patologicznych i przestępczych obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, Z4, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Zbieranie, analizowanie i przetwarzanie danych dotyczących przestępstw i zachowań patologicznych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Źródła informacji o przestępczości; • Doktryny kryminologiczne oraz podstawy nauk społecznych, praw człowieka i zasad funkcjonowania państwa (jego ustroju i struktury) oraz ich stosunek do kryminologii; • Metody statystyczne i analityczne w procesie badania zjawiska przestępczości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przeprowadzać analizy zjawisk w zakresie bezpieczeństwa w skali globalnej, regionalnej, państwowej i lokalnej na podstawie dostępnych źródeł o przestępczości; • Wnioskować ze śladów przestępstwa, w procesie wykrywczym, w oparciu o doktryny kryminologiczne, podstawy nauk społecznych, prawa człowieka i zasady funkcjonowania państwa; • Stosować metody statystyczne i analityczne, w tym porównywać dane statystyczne w procesie oceny struktury przestępczości.

Z2 Udzielanie informacji o różnych rodzajach przestępstw, ich rozmiarach, dynamice, strukturze i zróżnicowaniu terytorialnym na podstawie prowadzonych analiz kryminologicznych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Schemat oceny przestępczości; • Czynniki środowiskowe wpływające 	<ul style="list-style-type: none"> • Oceniać przestępczość kryminalną, gospodarczą i zorganizowaną według przyjętych schematów;

<ul style="list-style-type: none"> na występowanie danego rodzaju przestępstwa; • Determinanty i syndromy przestępczości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikować czynniki środowiskowe wpływające na występowanie przestępstw; • Określać stopień wykrywalności przestępstw.
---	--

Z3 Dokonywanie oceny zjawisk patologicznych i przestępczych w kontekście podjęcia działań zapobiegawczych

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zagadnienia ekspertyzy kryminologicznej; • Strukturę i dynamikę przestępczości; • System zapobiegania przestępczości na płaszczyźnie ustawodawstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystywać osiągnięcia kryminologii w działaniach identyfikacyjnych i zapobiegawczych; • Charakteryzować strukturę i dynamikę przestępczości; • Wskazywać kierunki działań na rzecz profilaktyki w zakresie zapobiegania przestępczości na podstawie obowiązującego ustawodawstwa.

Z4 Opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych opartych na teoriach kryminologicznych i etiologii przestępczości

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Metody badań kryminologicznych; • Metody mediacji; • Techniki negocjacji; • Mechanizmy zwalczania przestępczości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Badać przyczyny występowania przestępczości w oparciu o metody analizy kryminologicznej; • Przeprowadzać mediację; • Negocjować i udzielać pomocy poszkodowanym; • Formułować programy profilaktyczne w celu zapobiegania przestępczości.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Zarządzanie procesem upowszechniania i praktycznego wykorzystywania kryminologii

Kompetencja zawodowa Kz2: Zarządzanie procesem upowszechniania i praktycznego wykorzystywania kryminologii obejmuje zestaw zadań zawodowych Z5, Z6, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z5 Pełnienie roli konsultanta w procesie ustalania podłoża zjawisk patologicznych i przestępczych oraz prowadzenie działalności informacyjno-szkoleniowej

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zakres i przedmiot kryminologii; • Kierunki rozwoju kryminologii jako dziedziny naukowej; • Rodzaje przestępczości, jej formy i uwarunkowania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sporządzać analizy i ekspertyzy kryminologiczne na potrzeby różnych instytucji; • Rozwijać i weryfikować teorie kryminologiczne wyjaśniające etiologię przestępczości oraz osobowość przestępcy; • Prowadzić działalność koordynacyjną, profilaktyczną i szkoleniową dotyczącą charakterystyki rodzajów przestępczości, jej form i uwarunkowań.

Z6 Współpracowanie z profesjonalistami, instytucjami i organizacjami, mające na celu doskonalenie już istniejących i poszukiwanie nowych rozwiązań w zakresie rozwoju kryminologii	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Instytucje i organizacje wsparcia społecznego, ich kompetencje i zakres działania na rzecz przeciwdziałania przestępczości i zjawiskom patologicznym; • Zasady działania i kompetencje instytucji publicznych działających na rzecz rozwoju kryminologii i przeciwdziałania przestępczości; • Funkcje i zadania organizacji pozarządowych, ze szczególnym uwzględnieniem działających w obszarze pomocy ofiarom przestępstw. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wybierać osoby i instytucje wsparcia społecznego do tworzenia sieci na rzecz przeciwdziałania przestępczości i zjawiskom patologicznym; • Tworzyć sieć wsparcia między instytucjami publicznymi na rzecz rozwoju kryminologii i przeciwdziałania przestępczości; • Nawiązywać współpracę z odpowiednio dobranymi instytucjami pozarządowymi w celu pomocy ofiarom przestępstw.

3.4. Kompetencja zawodowa Kz3: Prowadzenie dokumentacji administracyjnej

Kompetencja zawodowa Kz3: Prowadzenie dokumentacji administracyjnej obejmuje zestaw zadań zawodowych Z7, Z8, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z7 Weryfikowanie i raportowanie końcowych rezultatów wykonywanych działań z zakresu kryminologii	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zasady raportowania obowiązujące w danej organizacji; • Narzędzia kontrolne efektywności prowadzonych działań z zakresu kryminologii; • Zasady sporządzania raportów, obowiązujące w danej organizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowywać raporty według zasad przyjętych w danej organizacji; • Stosować narzędzia do kontroli efektywności działań z zakresu kryminologii; • Sporządzać raporty zgodnie z zasadami przyjętymi w danej organizacji.

Z8 Prowadzenie dokumentacji oraz gromadzenie i przechowywanie akt spraw prowadzonych w ramach działań z zakresu kryminologii	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zasady sporządzania pism i wypełniania podstawowych formularzy w procesie realizacji zadań zawodowych z zakresu kryminologii; • Podstawy obsługi komputera i internetu; • Zasady i przepisy dotyczące przechowywania, ewidencjonowania i ochrony informacji niejawnych i danych osobowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wypełniać i stosować podstawowe dokumenty i formularze; • Wykorzystywać podstawowe techniki komputerowe do pozyskiwania, wyszukiwania, przetwarzania i gromadzenia informacji; • Przestrzegać przepisów odnoszących się do poufności i tajności informacji oraz danych.

3.5. Kompetencje społeczne

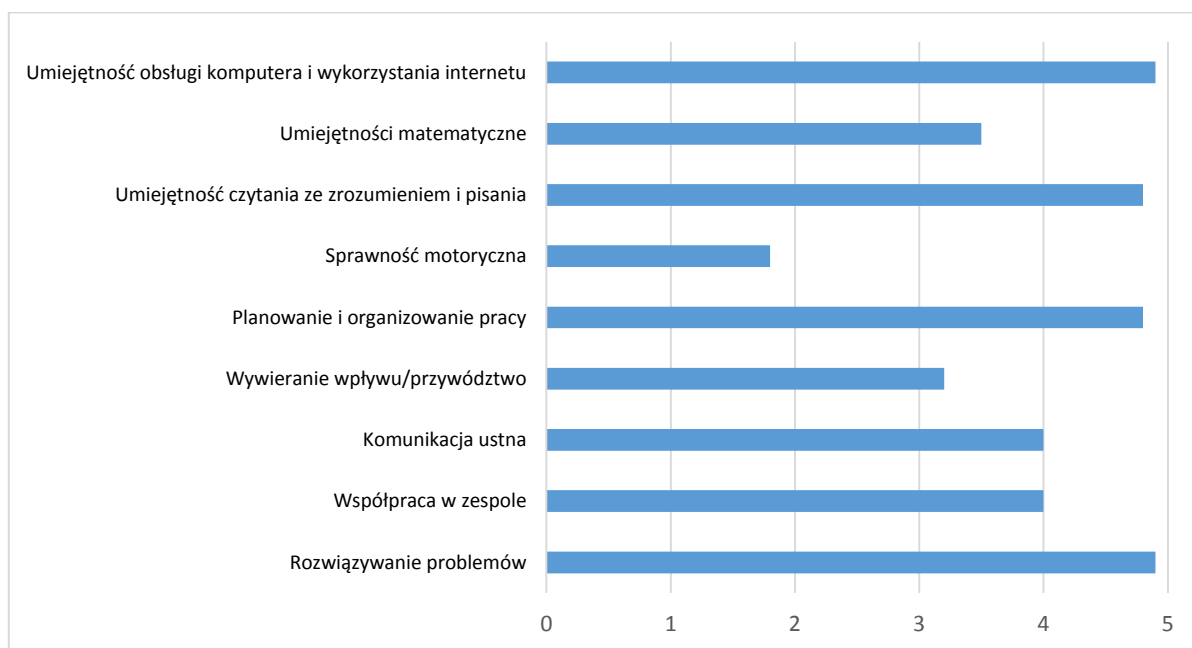
Pracownik w zawodzie **kryminolog** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za skutki podejmowanych działań w zakresie kryminologii.
- Przestrzegania zasad uczciwości, rzetelności, poufności oraz standardów etycznych i norm zawodowych.
- Zapobiegania konfliktom interesów.
- Dokonywania samooceny i weryfikacji działania własnego i oceny osób, którymi kieruje w zakresie realizacji zadań zawodowych właściwych dla kryminologii.
- Podejmowania współpracy z innymi osobami, działami i instytucjami w ramach działań w zakresie kryminologii.
- Podejmowania samodoskonalenia/samokształcenia oraz rozwijania kompetencji osobistych i zawodowych, w tym ustawicznego aktualizowania i podwyższania swojej wiedzy.

3.6. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **kryminolog**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **kryminolog**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.7. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **kryminolog** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Kryminolog, z uwagi na specyfikę swojego wykształcenia (wiedza i umiejętności z zakresu różnych dziedzin nauki, w tym socjologii, psychologii, psychiatrii, wiktymologii, pedagogiki, kryminalistyki, statystyki, prawa), ma możliwość podjęcia zatrudnienia w organach państwowych powołanych do przeciwdziałania i zwalczania przestępczości oraz innych patologii społecznych, m.in. w:

- organach ścigania i wymiaru sprawiedliwości,
- służbach specjalnych,
- służbach celnych,
- instytucjach rządowych oraz samorządowych,
- placówkach i ośrodkach penitencjarnych, bezpieczeństwa prywatnego i mediach związanych z dziennikarstwem śledczym.

Przy zatrudnianiu w tym zawodzie istotne jest to, czy kandydat posiada odpowiednie doświadczenie oraz czy dysponuje wiedzą niezbędną do prawidłowej realizacji zadań zawodowych. Na rynku ciągle jest to zawód niszowy i istnieje zapotrzebowanie na specjalistów z tego obszaru, co daje osobom zainteresowanym pracą w tym zawodzie duże szanse na podjęcie zatrudnienia.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy:**

<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (w 2018 r.) w zawodzie **kryminolog** kształcenie odbywa się w szkołach wyższych na interdyscyplinarnych studiach I i II stopnia na kierunku związanym z kryminologią, psychologią, socjologią, prawem, polityką społeczną i resocjalizacją. Możliwe jest także podnoszenie kompetencji w tym zawodzie w ramach studiów podyplomowych, które mogą zastąpić wieloletnią edukację i ułatwić przekwalifikowanie się osobom nieposiadającym kierunkowego wykształcenia wyższego.

Szkolenie

Kryminolog może doskonalić swoją wiedzę i umiejętności, biorąc udział w szkoleniach z zakresu kryminologii, prawa, socjologii i antropologii (np. podstaw psychologii i metodyki prowadzenia przesłuchań czy negocjacji policyjnych) organizowanych przez:

- firmy szkoleniowe, organizacje zawodowe oraz szkoły wyższe (prywatne i publiczne),
- instytucje, w których pracują kryminolodzy.

Z reguły organizatorzy tych szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami/zaświadczeniami.

Kryminolog może również doskonalić swoją wiedzę i umiejętności samodzielnie, korzystając ze specjalistycznej literatury oraz czasopism branżowych.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wybieram-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **kryminolog** wynosi średnio 3500 zł brutto miesięcznie. Osoby zatrudnione w urzędach i instytucjach publicznych mogą liczyć na wynagrodzenie na poziomie przeciętnego wynagrodzenia w kraju (w II kwartale 2018 r. 4500 zł brutto). Poziom wynagrodzeń osób wykonujących zawód kryminolog uzależniony jest od:

- regionu Polski,
- zajmowanego stanowiska i stażu pracy,
- rodzaju pracodawcy (miejsce wykonywania pracy),
- wielkości aglomeracji,
- posiadanych dodatkowych kompetencji.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczecblach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **kryminolog** możliwe jest zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier i dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z dysfunkcją kończyn dolnych i górnych (05-R), która nie wyklucza samodzielnego przemieszczania się po zróżnicowanym terenie oraz należytego wykonywania zadań zawodowych,
- z dysfunkcją narządu wzroku (04-O), jeśli posiadana wada wzroku skorygowana jest odpowiednimi szklami lub soczewkami, co umożliwia prawidłowe wykonywanie czynności służbowych,
- dysfunkcją słuchu (03-L), jeśli posiadana wada po skorygowaniu aparatem słuchowym nie utrudnia skutecznej komunikacji,
- chorych na epilepsję (06-E), jeśli ryzyko występowania ataków jest możliwe do oszacowania.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10.2018 r.

- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 138).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2067, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).

Literatura branżowa:

- Bartnik M., Lis W.: Leksykon kryminalistyki. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K.: Kryminologia. Wydawnictwo Arche, Gdańsk 2007.
- Hołyst B.: Kryminalistyka. Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Hołyst B.: Kryminologia. Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Hołyst B.: Socjologia kryminalistyczna. Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2007.
- Kasprzak J., Kasprzak W., Młodziejowski B.: Kryminalistyka. Zarys systemu. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015.
- Kuć M.: Kryminologia. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Lach M.: Profilowanie kryminalistyczne. Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

- Widacki J. (red.): Kryminalistyka. Studia prawnicze. Wyd. 3. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Wójcikiewicz J., Kwiatkowska-Wójcikiewicz V. (red.): Paradygmaty kryminalistyki. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2016.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10. 2018]:

- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Informacja o kształceniu w zawodzie: <http://www.otouczelnie.pl/arttykul/1002/Kryminologia>
- Informacja o wynagrodzeniu: <https://opinieouczelniach.pl/katalog-zawodow/kryminolog>
- Opis zawodu: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kryminologia>
- Opis zawodu: <http://www.wup.kielce.pl/images/stories/CIZ-zawody/kryminolog.pdf>
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Wyszukiwarka opisu zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, cząstkowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.

Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Antropologia kulturowa	Bada organizację kultury, rządzące nią prawa, znaczenie i funkcje jej poszczególnych elementów, historyczną zmienność i etniczną różnorodność kultur, w celu konstruowania ogólnej teorii kultury i zrozumienia specyfiki konkretnych kultur zarówno obcych, jak i własnej.	https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/antropologia-kulturowa;3869998.html [dostęp: 31.10.2018]
2	Dewiacja	Jest to zachowanie poszczególnych jednostek lub zbiorów ludzi niezgodne ze społecznymi wzorami obowiązującymi w określonych systemach społecznych.	https://www.nauki-spoeczne.info/pojecie-patologii [dostęp: 31.10.2018]
3	Etiologia	Nauka badająca przyczyny występowania zjawisk czy procesów, dotyczących na przykład przyczyn przestępczości i chorób.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://sjp.pwn.pl/slovníki/etiologia.html [dostęp: 31.10.2018]

4	Kryminalistyka	Praktyczna nauka opracowująca zasady sprawnego działania, stosowania taktycznych i technicznych metod śledczych oraz badawczych wykorzystywanych w celu ujawnienia i zabezpieczania faktów mających znaczenie dowodowe.	E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński: Kryminalistyka czyli rzecz o metodach śledczych. WAiP, Warszawa 2008.
5	Kryminologia	Nauka zajmująca się badaniem przestępstw i innych zjawisk dewiacyjnych w kontekście społecznym, zbieraniem informacji na temat sprawcy i ofiary czynu dewiacyjnego, wiedzą o przestępczości jako szczególnym fenomenie społecznym oraz o funkcjonowaniu społecznych mechanizmów kontroli.	https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kryminologia;3927915.html [dostęp: 31.10.2018]
6	Patologia społeczna	Są to wszystkie rodzaje zachowań, które pozostają w sprzeczności z systemem wzorów społecznych preferowanych bądź akceptowanych w danej społeczności. Do patologii społecznych zalicza się nie tylko zachowania szczególnie niebezpieczne, czyli przestępstwa zagrożone sankcjami karnymi, ale także czyny o mniejszym stopniu społecznego niebezpieczeństwa (np. prostytutka, pasożytniczy tryb życia itp.). Poza zachowaniami jednostek lub grup obejmuje także patologię różnego rodzaju instytucji czy całych struktur społecznych.	https://www.nauki-spoeczne.info/pojecie-patologii [dostęp: 31.10.2018]
7	Przestępstwo	Przestępstwem jest czyn zabroniony, pod groźbą kary, przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia i o ile jest to czyn zawiniony, którego społeczna szkodliwość nie jest znikoma i który nie jest wykroczeniem.	Art. 1 §1, 2 i 3 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1600), http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001600/U/D20181600Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]
8	Wiktymologia	Multidyscyplinarna dziedzina nauki, której zadaniem jest całościowa analiza zjawisk dysfunkcyjnych i zapobieganie nieprawidłowym procesom i zjawiskom, których wynikiem są różnorodne formy pokrzywdzenia.	https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wiktymologia;3996191.html [dostęp: 31.10.2018]

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.